

LUCHTVERDEDIGINGSKRING

"UTRECHT- SOESTERBERG".

CONCEPT

van

MAATREGELEN TE NEMEN DOOR

HOOFDEN VAN DEN LUCHTBESCHERMINGSDIENST

IN DE GEMEENTEN.

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

A. MAATREGELEN, WELKE IN VREDESTIJD GENOMEN KUNNEN WORDEN.

1. Een radio-ontvangtoestel inrichten.
2. Een instructie gereedmaken voor de brandweer in overleg met den Ot. der Brandweer. Hierin moet o.m. het aantal posten worden vastgelegd, waart ij rekening moet worden gehouden met opslag plaatsen van levensmiddelen, ziekenhuizen, fabrieken, militaire gebouwen, stations, enz. De alarmeering van het personeel regelen. De voorraad materieel opnemen en zoo noodig voorstellen doen tot uitbreiding, c.q. aanvulling.
Kleeding en uitrustingsstukken aanschaffen en daarbij rekening houden met de doelmatigheid ten opzichte van mosterdgasbesmetting. De distributie van gasmaskers voorbereiden en kennisgevingen gereedmaken om het personeel der brandweer van de veranderde standplaatsen van het materieel op de hoogte te brengen. Deze kennisgevingen mogen pas verzonden worden in geval C.8.
Tevens in de instructie vastleggen hetgeen de brandweer moet verrichten als ontsmettingsploeg. Het personeel zoo noodig in ploegen indeelen en een rooster opmaken voor den uitkijk- en luis-terdienst.
Vastleggen waar-, en hoeveel lantaarns gehaald moeten worden voor de verlichting van de posten. (zie C,8) N.B. Alle regelingen treffen in overleg met den Ct.Br.w
3. Voor gemeentén met slechts één, of enkele veldwachters geldt het navolgende:
Behalve de algemeene veiligheid en met in achtneming van art. 186 en 187, 1e zinsnede der gemeentewet, moet de politie onder leiding van het Hoofd der Luchtbescherming zorgdragen voor een stipte naleving van de 'bekendmaking bedoeld in bijlage II, Aanwijzingen Luchtbeschermingsdienst.
In een instructie, in overleg met den "burgemeester opgemaakt, moet worden vastgelegd waar-, en hoeveel "borden met opschrift "BESMET" moeten worden gehaald, en op welke wijze de afzetting geregeld wordt voor terreinen of terreingedeelten, welke met mosterdgas besmet zijn. De politie zal op voorstel van het Hoofd van den Luchtbeschermingsdienst door den Burgemeester worden uitgebreid.
4. Instructie gereedmaken voor den Geneeskundigen dienst, in overleg met een geneesheer, die tevens als Hoofd van dezen dienst optreedt-, of later zal optreden. In de instructie bepalen welke

organisatie gesticht zal worden ter behandeling- en vervoer van gaszieken en gewonden. , Gebouwen aanwijzen, welke zoo noodig als hulpziekenhuis c.q., kliniek voor met mosterdgas besmette personen, worden ingericht.

Maatregelen treffen om snel de benodigde bedden en verband middelen ter beschikking te krijgen, zoomede één- of meerdere middelen tot vervoer van gewonden.

Vastleggen waar-,en hoeveel lantaarns en» vlaggen gehaald moe ten worden. (C,6).

5. Instructie voor het waterleidingbedrijf gereedmaken in over leg met den directeur van dat bedrijf. Zooveel mogelijk zorgen voor uitbreiding van het net en het aantal brandkranen. (Bij uitbreiding van het net geen buizen nemen met kleinere door laat dan 10 c.M. en doode einden voorkomen).

Maatregelen voorbereiden om op ieder gewild oogenblik den druk der waterleiding te verhoogen. Met den Ct. Brw. en den Dir. der waterleiding overleggen op welke wijze de distributie van . drinkwater kan geschieden, indien het buizenet geheel,of ge deelte onklaar wordt.Zoo noodig voorschriften uitgeven hoe dit water alsdan gebruikt mag worden voor consumptie,waarbij het Hoofd van den Geneeskundigen dienst adviseert.

6. Met de directie(s) van het gas- en electriciteitsbedrijf de mogelijkheid bespreken van gedeeltelijke verduistering door het aanbrengen van speciale lantaarnkappen tot beneden den lichtbron, en tot algeheele verduistering indien zulks bevolen wordt.

In een instructie vastleggen het verwijderen van merkteekens op gashouders en andere gebouwen dezer bedrijven, het uitschakelen van stroom op bovengrondsche hoogspanningsleidingen, enz.

7. Instructie bespreken en vastleggen met den directeur van open bare werken, waarin o.m.het aanbrengen van bekistingen voor be* langrijke bedrijven is omschreven, teneinde deze bedrijven door middel van zakken zand tegen granaatscherven te beveiligen, Zoo noodig hulpverleenen bij het aanbrengen van borden in openbare schuilplaatsen, enz., bij het verwijderen van opschriften op gebouwen (ook particuliere).Het bergen, of beveiligen door zakken zand van kunstschaten, het aanwijzen en inrichten van openbare schuilplaatsen. In overleg met den Ct. Brw. de sloping van getroffen gebouwen regelen, uitkijkposten bouwen, enz. enz.
8. Uitkijkposten verkennen en vastleggen in overleg met den Ot, brw.en de politie.
9. Bekendmakingen gereedmaken en opleggen bedoeld bij bijlage II der Aanwijzingen Luchtbeschermingsdienst. Hierbij rekening houden met de eventueele inrichting van een kliniek voor met mosterdgas besmette patiënten (zie A,4 laatste gedeelte 1^e alinea).
10. Zoo mogelijk oefeningen houden met het brandweercorps en met den Geneeskundigen dienst in het gebruik van gasmaskers.
11. Jaarlijks een staat opmaken van het bij de verschillende diensten aanwezige, niet dienst- (Landstorm) plichtige personeel.
12. Bepalen welke telefoonlijnen in geval B. moeten worden gelegd.
13. Een lijst aanleggen van gebouwen, waarop opschriften staan, welke het oriënteeren van vijandelijke vliegers, kan¹ vergemakkelijken. (Zie B,4). —
14. Zich de hulp verzekeren van een scheikundige tot vaststelling van eventueele besmettingen en van den aard dier besmettingen op terreinen, gebouwen, enz.

-O-O-O-O-O-O-O-O-

¹ Kunnen

B. MAATREGELEN TE NEMEN BIJ DREIGENDEN TOESTAND, c.q. VOORMOBILISATIE,

1. Commandant brand weer, Directies gas-, electriciteits-, waterleidingbedrijf, Openbare werken, zoomede het Hoofd van den Geneeskundigen dienst waarschuwen en verzoeken zich niet zonder zijn voorkennis van hunne standplaats te begeven.
2. Chloorkalk en andere chemicaliën koopen (indien vordering on mogelijk is) ten behoeve van den ontsmettingsdienst. enz.
3. De telefoonlijnen, vast gesteld in A, 12 doen aanleggen.
4. De brieven gereedmaken voor de eigenaren van particuliere ge bouwen en inrichtingen, bedoeld in A, 13,ten behoeve van de uit voering van C,7.
5. Bijlage I van de Aanwijzingen Luchtbeschermingsdienst invul len en verzenden aan den Ch. G.S.

-O-O-O-O-O-O-O-O-

C. MAATREGELEN TE NEMEN NA AFKONDIGING DER MOBILISATIE.

1. De instructies bedoeld bij A, 2-3-4-5-6 en 7 uitgaven.
2. De bekendmakingen A.9 door de politie doen aanplakken en zoo mogelijk, door middel van de plaatselijke pers overal bekendmaken.
3. Aangezien het noodig kan zijn politieel gezag te hebben, zich zoo noodig, als buitengewoon veldwachter doen beëedigen.
4. Controleeren of de telefoonaansluitingen bedoeld bij B.3 gereed zijn.
5. Borden laten maken met opschriften "BESMET" en voor iedere openbare schuilplaats, ziekenhuis, hulpziekenhuis en kliniek een bord met "VEBBOBEN TE ROOKEN" .
6. Voor iedere brandweerpost een lantaarn bestellen met rood glas; idem voor ieder ziekenhuis, hulpziekenhuis en kliniek met wit' glas, waarop een rood kruist idem voor iedere openbare schuilplaats een lantaarn met blauw glas. Bovendien voor ie der ziekenhuis, hulpziekenhuis en kliniek en witte vlag met rood kruis.
7. Particulieren kennisgeven tot het verwijderen van merkteekens op hunne gebouwen, zie B.4.
8. De kennisgevingen bedoeld in A.2, derde alinea verzenden.
9. In overleg met den Geneeskundigen dienst en den scheikundigen adviseur overgaan tot het aanmaken van chemicaliën ten behoeve van den ontsmettingsdienst en geneeskundigen dienst.

-O-O-O-O-O-O-O-O-

D. MAATREGELEN TE NEMEN NA INTREDING VAN DEN OORLOGSTOESTAND.

1. Na intreding van den oorlogstoestand algeheele verduistering gelasten, tenzij anders "bevolen door den Ct. Lvd. Kring of Militair gezaghebber.
2. Zich op de hoogte stellen of alle diensten behoorlijk .functioneeren.
3. Bij onvoldoende resultaat van een of meer hulpdiensten, onverwijld kennis geven aan den Ct. Lvd. kring, indien men tot een lvd. kring behoort, of indien dit niet het geval is aan den Militair gezaghebber en aan den burgemeester. Deze mededeelingen moeten zoo mogelijk telephonisch of telegrafisch geschieden.

DEPARTEMENT

'S-GRAVENHAGE 10 September 1931.

VAN DEFENSIE.

IIde Afd. 3. NS 121«

Bij beantwoording of vermelding van dit schrijven
gelieve men dagteekening, afdeeling en nummer (letter)
nauwkeurig aan te halen

ONDERWERP:

Leidraad luchtbeschermingsdienst

Hierbij doe ik U 2 exemplaren toekomen van boek werk no. 59 "Leidraad luchtbeschermingsdienst", hetwelk de bedoeling heeft U tot leidraad te strekken bij het nemen van maatregelen ter bescherming van de bevolking Uwer gemeente tegen de gevolgen van eventueele aanvallen uit de lucht en ter vervanging komt van de "Aanwijzingen lucht beschermingsdienst" van 1927. Eventueel meer benodigde exemplaren kunnen door U tegen den prijs van f 0,35 > .vastgesteld voor Departementen van algemeen bestuur, verkregen worden bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda.

Ik maak van deze gelegenheid gebruik U mede te deelen, dat ik destijds met bevreemding heb kennis genomen van het door den Raad Uwer gemeente genomen besluit, mij ter kennis gebracht in Uw brief (van B&W) van 6 Augustus 1930 afd. I, nr. 3272.

Het door den Raad Uwer Gemeente ingenomen stand punt sproot vermoedelijk voort uit de misvatting als zouden de gewenschte maatregelen uitsluitend of hoofdzakelijk bestaan in het inrichten van een groot aantal collectieve schuilplaatsen.

Zooals uit vorengenoemd boekwerk zal blijken, kan het meerendeel der inwoners - mits voldoende voorgelicht – in ² in tijden van gevaar met eenvoudige middelen in eigen huis een schuilplaats inrichten, welke althans tegen gassen, lichte bommen en scherven van zware bommen bescherming geeft. Het inrichten van openbare schuilplaatsen kan en behoeft daarnaast uiteraard slechts op beperkte schaal plaats te hebben, op bijzondere punten en voor bijzondere doeleinden, waarbij veelal met vrucht kan worden gebruik gemaakt van bestaande gebouwen.

Bovendien kunnen evenwel tal van maatregelen van organisatorischen aard, welke geen of naar verhouding slechts matige kosten vragen, worden genomen, welke er toe kunnen leiden, de gevolgen van een eventueelen luchtaanval tot zoo klein mogelijken omvang terug te brengen.

³Tenslotte vestig ik er Uw aandacht op dat, zoo lang door de Regeering ter zake geen wettelijke voor schriften zijn gegeven, het uiteraard geheel voor Uwe verantwoording blijft in hoeverre U van den mijnerzijds gegeven leidraad gebruik wenscht te maken.⁴

6 Juli 1932

G. P. van Ginkel

² AAN den Burgemeester van Amersfoort. **Nr. 91c 8236-'81**

³ Overeenkomstig de door den Minister geparafeerde Minute.

⁴ Geschreven: Eén ex. Is bij den Burg. Id bij Hoofdstuk L.B. dienst

4de Afdeeling. Nr. 9 8 6.

Onderwerp :

Voorlichting burgemeesters inzake den lucht-
beschermingsdienst

De Luitenant-Generaal, Chef van den Generalen Staf deelt mij bij schrijven van 1 Juli j.l.Nr.4170/'31, Geheim, mede, dat met Ingang van 24 Juni 1932 een wijziging in de commandovoering van den luchtverdedigingskring Utrecht - Soesterberg is tot stand gekomen. In plaats van den Luitenant-Generaal b.d. J. M. H. van der Grinten, zal de Luitenant-Generaal b.d. C. A. Prins, te Ginneken. Wilhelminastraat 69a als Commandant van gemelden luchtverdedigingskring optreden.

Ik verzoek U van het vorenstaande wel goede nota te willen nemen.

Mijne aanschrijving van 7 November 1931, 4de Afdeeling, Nr. 1631, heeft op deze aangelegenheid betrekking.

DE COMMISSARIS DER KONINGIN

IN DE PROVINCIE UTRECHT,

H. Th. s ' JACOB.

AAN

Heeren Burgemeesters der gemeenten
in de provincie Utrecht.⁶

STADSONTWIKKELING I WONINGBEDRIJF 3

AAN

Heeren Burgemeester en Wethouders van AMERSFOORT.

ACHTER DAVIDSHOF 2 : AMERSFOORT :

GEOPEND DES VOORMIDDAGS VAN 9-11 UUR :

ONDERWERP: : TEL. 1240 EN 1241 :

"luchtbescherming".

AMERSFOORT, 13 - 2 - -J937.:

BIJ ANTWOORD, AFD., NR. EN DATUM TE VERMELDEN :

⁵ Boven geschreven 'Leidraad' en 'Dep'. Stempel 'GEMEENTE AMERSFOORT INGEKOMEN 11 juli 1932 Afd 1 No. 3691

⁶ Ter kennisneming den 11 Juli 1932 in handen van Comm. v. Politie. Stempel: Kennis genomen Amersfoort 12 Juli 1930 De Gommissaris van Politie . 2406

Dienst: BOUWTOEZICHT : BOUWBUREAU
STADSONTWIKKELING- WONINGBEDRIJF

Aan Heeren Burgemeester en Wethouders Van AMERSFOORT	ACHTER DAVIDSHOF 2 : AMERSFOORT GEOPEND DES VOORMIDDAGS VAN 9-11 UUR ONDERWERP: TEL. 1240 en 1241 "Luchtbescherming"
---	---

AFD: BWT,enz.

NR. : 80 AZ.

AMERSFOORT 13 – 2- 1937

BIJ ANTWOORD AFD NR EN DATUM VERMELDEN
ALLE CORRESPONDENTIE TE RICHTEN
AAN DEN STADS-ARCHITECT
ZONDER VERMELDING PERSOONSNAMEN

Ingevolge Uw opdracht afd.I, no 4140, n.I, "kennis te willen nemen van de art.6 en 17 van de Wet en van het bepaalde in art. 6 en 17 van het Kon Besluit van 15 Aug 1936 S 347 en evant. voorstellen te doen voor de uitvoering dezer bepalingen"

heb ik de eer Uw College het navolgende te berichten, waarbij ik uitgegaan ben van het standpunt, dat dit vraagstuk zóó belangryk is, dat het gewenscht geacht moet worden het van meer dan van één zyde te bezien en waarom ik dan ook meende, my niet te moeten bepalen tot het vraagstuk, of de nieuwe Wet wyzigingen in de Bouwverordening noodzakelyk maakt*

Om een indruk te krygen van de Wet, heb ik de hoofdzaken in een "uittreksel" vastgelegd, (zie bylage). Ik voeg dit uittreksel hierby, omdat het m.i. van belang is by de beoordeeling en beschouwing van het hiernavolgende.-

In de 1ste plaats blykt uit het "uittreksel", dat Wet, Besluiten, en Circulaires zich beperken tot "voorbereiding", "vaststellen van bepalingen". De Wet eischt m.i. niet "iets te doen"(behoudens dan de voorbereiding daartoe)

In de 2de plaats is wyziging van de Bouwverordening m.i. niet noodig. Strikt genomen kan m.i. aam de verplichtingen, aan de gemeente gesteld "op papier" worden voldaan. De vraag is, of dat gewenscht is? Ik heb gemeend my op de hoogte te moeten stellen van de literatuur op het gebied van de lucht bescherming, om my daarover een oordeel te kunnen vormen, Belangryke publicaties zyn behalve buitenland-sche, hoofdzakelyk duitsche; een artikel van Ir. H. v.d. Kaa, Hoofdinsp. v.d, Volksgezondheid in Publieke Werken no.1, 1937" – een publicatie van de My. Civiele lucht bescherming - de Leidraad voor Burge-meesters by 't nemen van maatregelen, enz, - de reeds door het Hoofd van den lucht beschermingsdienst te Amersfoort opgestelde voorschriften - een art, in "Cobouw" van Kap. A. Burgdorffer over bouwen en luchtbescherming - een publicatie van H. Brugman "hoe zich te beschermen tegen het dreigend luchtge-vaar - een art. van J.H. van Riesen in de "ingenieur" no,4 -1957, een art,van Ir. A. Dros in de Soc. Gids no.9,1936,enz,

Myn indruk is, dat op het gebied van hulpverlening, alarmeering, heel wat te regelen zal zyn en dat er van een goede organisatie weinig zal terecht komen, indien men zich beperkt tot een "voorbereiding op

papier" Wil men paraat zyn. Dan zal men tot aanschaffing van materieel, materialen, enz. moeten overgaan, omdat daar m.i. "later", "als het noodig is" niets meer van terecht zal komen.

Meer in het byzonder zou ik willen bezien de kwestie van de zelfbescherming, en dat wel omdat deze voor een belangryk deel op bouwtechn gebied ligt.

Hoe stelt men zich in 't algemeen de bescherming en de zelfbescherming voor? (volgens richtlynen en publicaties),

a) voor personen, die zich "toevallig" op den openbaren weg bevinden, zullen openbare schuilplaatsen moeten worden ingericht,

In A'foort zal een 14 tal van derg. schuilplaatsen moeten worden ingericht. Ik zie met belangstelling de beslissing van "den Haag" tegemoet, als het gaat om "betalen" (kosten in gemeente 2e. gevarenklasse als A'foort voor rekening van het Ryk)

Neemt men aan, dat slechts weinige bestaande kelders geschikt zyn om ingericht te worden tot schuilplaats en rekent men met, zy het zéér eenvoudige schuilplaatsen voor gemiddeld 100 personen, dan zyn ruw geschat de kosten van bouw en inrichting toch wel op + f. 50.000 te stellen.⁷ •

b) voor personen, die zich op kantoor en in hun werkplaatsen bevinden» Volgens alle deskundigen is het doel van den luchtaanval het "moreel" van de burgerbevolking te vernietigen, uit de overweging, dat daardoor de militaire weerstand onmogelyk wordt. Dit aannemende volgt hieruit, dat het geheele bedrijfsleven "aan den gang moet blyven". Er is dus geen sprake van dat "ieder thuis blyft", maar daar volgt dan ook uit, dat kantoren, fabrieken, en bedryven schuilplaatsen zullen moeten inrichten voor hun personeel. Daaronder vallen: Gas- en electr. en waterleidingbedryven, Gemeente-Secretarie, Gemeentelyke techn. diensten, alle fabrieken, post- en telegraafkantoren, banken, winkels, enz, enz.

Neem ik aan, dat van de A'foortsche bevolking, laag geschat, 10.000 personen op kantoren en bedryven werken, (+ 10.000 gezinshoofden minus gemobiliseerde militairen, plus "werkende" kinderen en ongehuwden, vrouwen, enz») dan zullen dus voor deze personen schuilplaatsen moeten worden ingericht. Schat ik de gemiddelde -winkel-kantoor-fabriekbezetting op 10 man, dan betreft het dus het inrichten van +1000, in ieder geval "honderden" kleinere en grootere schuilplaatsen»

Taxeer ik de kosten per schuilplaats, aannemende, dat in vele (?) gevallen, b.v. by officiële gebouwen, bestaande kelders gebruikt kunnen worden, "kleine en groote door elkaar" op f.250,—, dan zullen de kosten + f.250.000,- bedragen» (dat dit bedrag waarschynlyk te laag is, volgt reeds hieruit, dat in vele (?)gevallen kelders "gemaakt" zullen moeten worden, dat vele kleine kelders slechts bruikbaar zullen zyn, mits een luchtfilter wordt aangebracht - eenvoudig model voor 4 personen kost f .175,-, dat gasdichte 'sluizen" zullen moeten worden gemaakt, noodverlichting zal moeten worden aangebracht, enz, enz.»

c) Voor personen, die zich "thuis" bevinden»

Onder omstandigheden kan hieronder vallen ± de geheele bevolking»

Volgens de "richtlynen" en "aanwyzingen" is het de bedoeling, dat de bevolking in de woningen gasdicht-een scherp vrye schuilruimten inricht.

Veelal wordt daarby rekening gehouden met het aanwezig zyn van kelders. Te A'foort is naar schatting echter slechts 20% der won. v. kelders voor. In ± 80% van alle gevallen zal dus een op den beg. Grond

⁷ Erbij geschreven 'Zeér matig geschat'

gelegen / zien vertrek (practisch: de keuken) gasdicht en schervry moeten worden ingericht. Daarby doen zich vele moeilijkheden voor. De voorschriften spreken ervan, dat slechts 1½ steens buitenmuren schervryheid waarborgen. (Bij steensrauen zal tegen den muur 20 a 30 cM. "grond" moeten worden aangebracht), terwyl voor binnenmuren 1 steens "in weinig trefbare ge vallen" voldoende geacht wordt.

Ik acht my verplicht er de aandacht op te vestigen, dat vrywel alle Woningen 1 steens buitenmuren bezitten en de keukens veelal 2 of meer ½ steens binnenmuren. Voor ramen en deuren zullen plaatzyeren luiken van een dikte van 15 a 20 mM. of houten luiken van 5 cM. dikte met 40 cM zand of 60 cM. dikke aardlaag aangebracht moeten worden.

Neem ik aan dat men "genoegen zou nemen" met de 1 steens buitenmuren (het aanbrengen van de zandlaag van 30 cM. "van te voren" is ondoenlyk en als gevaar dreigt, onuitvoerbaar, omdat vaklieden gemobiliseerd zullen zyn) en ½ steens binnenmuren, dat de luiken moeten worden aangebracht, de deuren en ramen gaslicht afgesloten moeten kunnen worden en een luchtfilter niet noodig geoordeeld wordt, terwyl ik ook aanneem, dat men afziet van een versterking van het plafond, dan meen ik de kosten per woning zeer laag ("te" laag) te taxeeren, als ik daarvoor f.50 stel, of voor 10000 woningen f.500.000,-.

Afgezien van allerlei andere kosten (aanschaffen extra brandweermateriaal, ontsmettingsstoffen, kleeding ploegen hulppersoneel, voorzieningen op het gebied van openb. noodverlichting, watervoorziening, enz, enz) zal dus op een kleine gemeenschap als Amersfoort van ± 50000 personen een last gelegd worden van minstens ± f.750.000 a f.1000.000,-.

Ik wil hier niet te diep ingaan op kwesties als: komen de kosten in huurhuizen (80% der gevallen?) voor rekening van huiseigenaar of huurder;

Wat moet er gebeuren, als de huiseigenaar financieel onmachtig is; de huurder onmachtig is f en techn. kwesties als l.r. v.d. Kaa m.i. terecht naar voren brengt, o.a. of de normale woningen, afgezien van de dikte, der muren. o.v. de schervryheid voldoende stabiel zullen zyn om tegen instorting i.g.v. luchtdruk of zuiging weerstand te beiden, enz, enz, enz

■ ■ ■ H

Gaat men van het beginsel uit, dat de overheid slechts "aanwyzingen" geeft en houdt men rekening met de kosten, dan geloof ik,- en ik ge voel my geheel vry van "vooringenomenheid", dat van al deze "maatregelen" in den vorm van "aanwyzingen", "adviezen", niets, terecht zal komen*

Als voorbeeld moge ik nog noemen, dat m.i. zeker het gemeentebestuur zal moeten zorgen voor de inrichting van schuilruimten in hare eigen woningen.

Mag ik erop rekenen, dat Uw College (de Raad) daarvoor een crediet van 1300 x f.50,-(min. taxatie, zonder rekening te houden met minimum eischen der voorschriften!) = f.65000,- of incl.de verenigingswoningen + 100.000,-gld. beschikbaar zal stellen? En bovendien een bedrag voor het inrichten van schuilplaatsen voor het personeel ten Stadhuize, Bygebouw Stadhuis, gasfabriek, enz,?

Zal men verder financieel "onmachten" aan hun lot overlaten?

Ik heb de kwestie of, "volgens de voorschriften een redelyke beveiliging te verkrygen is" buiten beschouwing gelaten, maar wensch voorop te stellen, dat ik dat aanneem,

- - -

Myn conclusie - op technische gronden - moet luiden - de beveiliging van de bevolking is langs dezen weg niet te bereiken. Ik wil zelfs gaarne vaststellen, dat m.i.de" voorstanders" een even te optimistisch kyk op de zaak hebben, als de tegenstanders een te pessimistische. Het gaat m.i. echter om de kwestie : "wat is technisch en financieel mogelijk?" •

- - -

Ik heb allerlei bykomstige kwesties buiten beschouwing gelaten, Om er een te noemen: het zal noodig zyn tydens een bombardement alle ramen open te zetten, omdat anders de ruiten breken en in oorlogstyd - geen voldoende glas beschikbaar zal zyn om de schade te herstellen.

- - -

Is dan geenerlei bescherming mogelijk?

M.i. wel als men - ik heb getracht dat te doen - de zaken "zakelyk" beschouwd, zoo als o.a.m.i.de Engelsen dat doen.

Zyn do courantenberichten juist, dan worden in Engeland op dit oogenblik "millioenen" gasmaskers vervaardigd, waarby de prys door "normalisatie" en massafabricage" eenige guldens zou bedragen (N.R.ct.) Voorziet men de bevolking van derg. maskers, dan is het zelfs de vraag of men de bevolking moet aanraden in de huizen te blyven (onze huizen voldoen immers in vrywel geen enkel opzicht aan de min. eischen, die de voorschriften stellen), die door instabiliteit (instortingsgevaar) en brandgevaar een weinig aanlokkelyke "schuilplaats" vormen.

De kosten zullen zéér veel geringer zyn.

- - -

Mocht ik aanvankelyk van meening zyn, dat myn bestudeering van deze materie zou leiden tot een voorstel aan Uw College, in de bouwverordening een bepaling op te nemen, waarin geëischt wordt, dat iedere woning voorzien is van een "scherf- en gasvrye" ruimte (den kant, die Ir. v.d. Kaa uit wil. omdat ook z.i. anders - vrywillig- niets bereikt zal worden), zooals de overheid op hygiënische gronden b.v. de aanwezigheid van een watercloset, of een aansluiting op de drinkwaterlei ding eischt, myn eindconclusie is, dat men een derg. eisch niet mag stellen, omdat op even "doeltreffende" wyze of "weinig doeltreffende" wyze, dat is een kwestie van opvatting,, door middel van gasmaskers een beveiliging is te bereiken, die in ieder geval goedkooper zal zyn.

Of de overheid deze vent .gratis ter beschikking zal stellen, is een kwestie, die hier buiten beschouwing kan blyven.

- - -

Ik stel er prys op vast te stellen, dat natuurlyk mogelijk is 'financieel" ,dus voor enkelen - het inrichten of maken van kelders (o.a. plafond verzwaren, zoodat in plaats van aan de normale belasting van 250 KG. /M2 weerstand geboden kan worden aan belastingen van b.v. 2000 KG /M2 by won. van 2 verdiepingen.) en een ook m.i. redelyke bescherming te verkrygen is. Als bescherming voor "de" bevolking komen deze maatregelen m.i. niet in aanmerking, of --—de overheid moet op ruime schaal fin. medewerking verleenen.

Myn eindconclusie, waarby ik my beperk tot de bouwtechnischen kant van de kwestie, is... .af wachten tot het "gasmasker-besluit" af komt. Ik behoef niet te stipuleeren, dat ik daarnaast het treffen van maatregelen op het gebied van - hulpverlening - alarmeering, enz, enz. noodzakelyk acht.

M.i. zal ook de zoo juist opgerichte " Verg. Luchtbescherming" zich daartoe voorloopig moeten beperken en....op dat gebied nuttig werk kunnen verrichten.

- - -

Het zou natuurlyk mogelyk zyn myn opvattingen veel uitvoeriger te verdedigen, ik veronderstel echter, dat ook in deze "een teveel" slechts schaaft.

Myn uitgangspunt is geweest de materie te toetsen aan de "werkelykheid". Bescherming tegen de gevolgen van luchtaanvallen moet m.i. gezien worden als een kwestie, die de geheele bevolking (arm en ryk) betreft. "Niet te betalen" voorschriften passen m.i. niet in een derg. plan.

- - -

Indien Uw College myne meening deelt, ontving ik daarvan gaarne bericht, omdat het m.i. noodzakelyk is, dat de overheid hare houding bepaalt, ook i.v.m.het geven van "inlichtingen en aanwyzingen" door den dienst Bouwtoezicht aan het publiek.

De Stadsarchitect.

Bylage.

Wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen.

a) Uit de Memorie van toelichting

- 1) Minister van Binnenlandsche Zaken heeft de centrale leiding
- 2) Een onder den Minister ressorteerende Inspectie (bóven de Burgemeesters!) (de inspectie heeft het "karakter van een inspectie, die met de burgerlyke autoriteiten op voet van vriendschap (!?) omgaat")
- 3) De uitvoering van de vereischte maatregelen komt by den Burgemeester.
- 4) 3 gevarenklassen (Amersfoort 2e.klasse).
- 5) In alle gemeenten zyn eenvoudige maatregelen noodig, in hoofdzaak van organisatorischen aard, o.a. voorschriften aan de bevolking en de gemeentelyke hulpdiensten. In alle gemeenten maatregelen om te kunnen "verduisteren".
- 6) De maatregelen te treffen door alle gemeenten zyn voor rekening van de Gemeenten, Extra maatregelen van meer blootgestelde gemeenten zyn voor rekening van het Ryk.\
- 7) Alleen In meer blootgestelde gemeenten zyn schuilplaatsen voor zich op den openbaren weg bevindende personen noodig.

b) b) Verdediging van Minister by openbare behandeling

- 1) Einddoel moet zyn, dat de gansche bevolking en niet alleen zy, die het zelf kunnen betalen, wordt beschermd" (conclusie: gemeente betalen? zie rapport).
- 2) Burgemeesters spelen in dit alles een zeer voornamen rol» ("De menschen doen voor den Burgemeester meer dan voor den een of anderen ambtenaar uit den Haag",
- 3) Bedoeling van de Wet; "het van overheidswege geven van leiding hulp en raad aan de burgerbevolking, die zich zooveel doenlyk tegen de gevolgen van event. aanvallen uit de lucht wenscht te beschermen (Is b,3 niet in stryd met b.1?),

c) Wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen (hoofdzaken)•

- Art.6 Byzondere voorzieningen kunnen geëischt worden by het I bouwen, het geheel of voor een gedeelte vernieuwen of het veranderen of het uitbreiden van woningen of andere gebouwen (Voor Amersfoort geldt dit voor gebouwen niet meer dan 180 M2 grondoppervl.; kosten ten laste van het Ryk).
 - Art. 10. Oefeningen in de Gemeenten worden gehouden na verkregen goedkeuring van den Minister van B.Z.
 - Art. 11,sub 3. deelneming aan de oefening van Ryksorganen, kosten voor het Ryk sub 6. niemand kan aanspraak maken op vergoeding schade, derving inkom' sten of belemmering uitoefening beroep of bedryf.
 - Art.12. ieder is verplicht tot medewerking (voorschriften bedryven).
 - Art.17. Noodzakelyk geworden wyzigingen in de Woningwet
 - A nieuw art.1 bis: (art.13 bouwverord.) zie art.6 dezer Wet.
 - " 6 bis: procedure o.a.stellen van voorwaarden by het verleenen van bouwvergunning.' 7 wyziging: beroep inzake eischen Minister niet mogelyk.
- OPMERKING: Het komt my voor, dat aanvulling of wyziging van de bouwverordening niet noodzakelyk is, De Luchtbeschermingswet" regelt de geheele kwestie en gaat "boven" de verordening.

- Art.18. Opeischen van materialen is mogelyk ten behoeve van bescherming en ontsmetting (zonder eenige formaliteit in bezit nemen, maar alleen als "oorlogsgevaar" in zin der Wet aanwezig is).
- Art.19. Militair gezag kan in oorlogstyd bescherming bevolking aan zich trekken.
- d) Besluit 15 Aug.1936.
- art.1. Amersfoort 2e.gevarenklasse
- art. 2. Voor alle gevarenklassen de navolgende maatregelen te nemen:
- Organisatie:
 - a) voorbereiden inrichten van een dienst ter uitvoering van maatregelen.
 - b) aanwyzn hoofd van den diensteen vaststelling instructies«;
 - c) voorbereiden inrichting hulpdiensten en aanwyzn hoofden daarvan.
 - d) vaststellen voorschriften taak en werkwyze, samenwerking diensten en bedryven.
 - e) vaststellen instructiën personeel diensten en bedryven.
 - f) aanleggen en byhouden registers namen personeel diensten en bedryven.
- Waarschuwing en alarmeering.
 - plaats en bediening radiotoestellen, uitkyk en luisterdienst, geven sein "luchtalarm" en "lucht alarm geëindigd", telef. en optische verbinding tusschen hoofd dienst en hoofden hulpdiensten en bedryven, gebruik plaatselyk telefoonnet.
 - Verder noemt het Besluit alles wat "voorbereid" en welke "bepalingen vastgesteld" moeten worden voor Politie,-Brandweer - Geneesk. Dienst- Keuringsdienst - Gemeentewerken - Waterleiding-, gas- en Electr. bedryf - opleiding personeel,-verlichting,-Voorlichting - openbare bekendmakingen - middelen bescherming en ontsmetting - verplichtingen bedryven en diensten - schatten geschiedenis , kunst en wetenschap.
 - Opmerking: alles betreft;" vaststellen ten bepalingen" - "voorbereide: ,enz.
 - art.3: betreft nieuwe verlichting, geen uitstraling naar boven, enz.
 - art. 4: betreft extra maatregelen gemeenten 1e. en 2de gevaarklasse. alarmeringssysteem - speciaal brandweermateriaal tegen luchtaanvallen - maatregelen bescherming vernieling byzondere gebouwen - centraal doven verlichting - bescherming kunstschaten.
 - art.5: extra maatregelen gemeenten 2de .gevarenklasse.
Vorbereiden inrichting ontsmettingsdienst - zorg voor aanwezigheid gasmaskers ten behoeve van personeel diensten en bedryven tot max. ½ % bevolking.
 - treffen van regeling, dat ten allen tyde de door den Minister noodig geachte ontsmettingsmiddelen aanwezig zyn.
 - art.6. extra maatregelen gemeenten 1e. gevarenklasse.
geeft grenzen aan (hiervoor voor Amersfoort reeds genoemd).
- e) Besluit 22 Sept. 1936
 - regelt schadevergoeding - bekendmaking/ bepalingen tydens oefening- instructies hoofden - (vry onbelangryk)•
- f) Aanschryving van Minister B.Z.o.a.aan Burgemeesterstvan 25 Sept '36
 - Handelt over "Nederlandsche Vereeniging voor tLuchtbescherming"
"Verg. poogt te zyn middelpunt particulier initiatief op gebied luchtbescherming" .
Minister acht samenwerking met deze verg. gewenscht
Minister heeft de Verg. erkent als de "eenige algemene landelyke verg« in den meest uitgebreiden zin.
Conclusie: gelieve met bovenstaande rekening te houden.

g) Circular van Minister B.Z. van 30 October

- Geeft richtlijnen voor het samenstellen van het gemeentelyk luchtbeschermingsplan
- In het luchtbeschermingsplan worden de algem. beginselen van de "Leiddraad Luchtbeschermingsdienst" verwerkt
- Elke gemeente dient een eigen en speciaal luchtbeschermingsplan samen te stellen
- De circulaire behandelt de wyze /v. voorlichting v .d .bevolking.
- Vetgedrukt wordt daarby gesproken van "zelfbescherming"

h) Circulaire van Minister B.Z.van 11 Nov.1936.

- Betreft begrip "oefening" i.v.m.goedkeuring Minister B.Z.⁸

⁸ Hier stoppen mij kopieën van deze teksten